

Agresivni humanizam

Marijana Hameršak

Krajem 2019. godine, nedugo nakon što je Europska komisija dala zeleno svjetlo Hrvatskoj za ulazak u Schengenski prostor, Inicijativa Dobrodošli! postavila je uz prometnicu u dalmatinskom mjestu Cista Provo dva jumbo plakata s fotografijom teško ozlijeđenog mlađeg muškarca: lica uhvaćenog u bolnom grču, bez gornjih zuba, koji je oči pokrio rukom zamotanom u zakravljeni zavoj. Plakati su postavljeni nedaleko od granice s Bosnom i Hercegovinom, na mjestu rezerviranom za umjetničke intervencije u javnom prostoru u formatu jumbo plakata. Uz cestu su bili izloženi nekoliko tjedana, a putem agencijskih vijesti imali su donekle i nacionalni medijski odjek, odnosno širu vidljivost, koja međutim nije inicirala javne reakcije i rasprave.

Croatia full of torture. Cista Provo, Hrvatska, listopad 2019. Foto: Boris Šitum

Preuzimajući turistički slogan "Welcome to Croatia" i parafrazirajući slogan „Croatia full of life“ u "Croatia full of torture", plakati su izravno konfrontirali službene državne i promidžbene diskurse s **pušbekovima** koji se rutinski, u tajnosti provode na državnim granicama. Drugim riječima, (anti)sloganima ispisanim preko izobličene muškog lica, upućivali su na jaz između otvorenosti hrvatskih granica kao granica europske turističke destinacije i njihove zatvorenosti kao vanjskih granica EU. U skladu s time, a kako se ističe u izjavi upućenoj javnosti, ovim se jumbo plakatima željelo poručiti „da je istina izbjeglica i migranata koji su svakodnevno izloženi policijskoj represiji snažnija i glasnija od pendreka, rotirki i ćelija“ i da „ljudi koji svakodnevno trpe udarce, uvrede i psovke, koji poznaju bol, glad i strah, govore vjerodostojnije o našoj zemlji od izlizanih turističkih slogana“.

Osim nasilja na granicama, prosvjedni jumbo plakati kritički su adresirali i dominantne viktimizacijske politike reprezentacije stradanja na granicama, postavljajući u svoje reprezentacijsko središte mladog ozlijeđenog muškarca čija fotografija gledatelje ne poziva na identifikaciju, niti automatski aktivira empatiju. Zbog svoje političnosti i nekonformističke radikalne kritike nasilnosti europskog režima kontrole migracija ovi se plakati mogu označiti i kao oblik agresivnog humanizma u smislu provokativnih, radikalno kritičkih umjetničkih i aktivističkih intervencija protiv represivnih politika i praksi, koje nastoje izazvati snažne reakcije javnosti (usp. von Bieberstein i Evrem 2016).

Pojam agresivni humanizam koji se tijekom 20. stoljeća u različitim značenjima sporadično javljao u filozofskoj, književnokritičkoj i srodnoj literaturi, u našem stoljeću dobiva svoje preciznije značenje kada ga uz migracije vezuje Zentrum für Politische Schönheit (Centar za političku ljepotu), njemačka umjetničko-aktivistička grupa koja okuplja umjetnike, intelektualce, znanstvenike i dr. U tekstu, koji bi se mogao odrediti i kao manifest agresivnog humanizma, Centar za političku ljepotu polazeći od primjera progona Židova u Drugom svjetskom ratu i rata u

Bosni i Hercegovini zastupa tezu da širenje informacija o stradanjima i zločinima samo po sebi ne može zaustaviti zločine, ni pokrenuti uspješan otpor. „U konačnici ni informacija, ni slika nisu mogli zaustaviti užase genocida“, ističe se u tekstu. Kritičan prema suvremenoj aktivističkoj sceni u Njemačkoj i općenitoj impotentnosti aktivističkih intervencija u demokratskim društvima, Centar za političku ljepotu zalaže se za politiku i poetiku agresivnog humanizma koji raskida s dobrohotnošću i nekonfliktnošću humanizma i koji u središte političkog, aktivističkog i umjetničkog djelovanja postavlja čovjeka. Kroz radikalnokritičke umjetničke prakse koje su usmjerene na djelovanje (nj. *Aktionkunst*, engl. *action-based art*) Centar za političku ljepotu teži vratiti na političku i javnu scenu strast i snagu političkih aktivista prošlih generacija. Poseban odjek imala je njihova kontroverzna multilokacijska akcija *Die Toten kommen* (Mrtvi dolaze, 2015) koja je nastala kao reakcija na nezainteresiranost suvremenih zapadnih društva za prizore i informacije o nasilju i **smrtima na granicama**.

Neke **kontramemorijalizacijske** prakse i akcije **žalobnog aktivizma** na **balkanskoj ruti** u većoj ili manjoj mjeri korespondiraju s agresivnim humanizmom. Akcije imenovanja Trga **Madine Hussiny** u Zagrebu koje su se provodila u sjećanje na šestogodišnju afganistansku djevojčicu koja je poginula tijekom pušbeka iz Hrvatske u Srbiju te spomen platno za umrle na hrvatskim granicama **Prijelaz / The Passage** ujedno su iskazi žalovanja i prosvjeda protiv pušbekova i nasilja na hrvatskim granicama.

10. 3. 2022.

Literatura

von Bieberstein, Alice i Erdem Evrem. 2016. "From Aggressive Humanism to Improper Mourning. Burying the Victims of Europe's Border Regime in Berlin". *Social Research. An International Quarterly of the Social Sciences* 83/2:453-479.